Baština Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

RADOVI LXXXI, knj. 23.

Grujica Žarković

1986

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

https://bastina.anubih.ba/items/0b90ada0-dcbb-442a-88d3-7b1322fdbc8b

Preuzeto s Baštine Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

https://bastina.anubih.ba/

YU ISSN 0350-0071

AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

RADOVI

KNJIGA LXXXI

ODJELJENJE MEDICINSKIH NAUKA

Knjiga 23

Redakcioni odbor
JAKOB GAON, DŽEMAL REZAKOVIĆ i GRUJICA ŽARKOVIĆ

ANU BiH АНУ БиХ

Urednik
GRUJICA ŽARKOVIĆ,
redovni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

SARAJEVO
1986.

DISKUSIJA

ANA GERC

Kako bi se omogućilo uklapanje biomedicinskih biblioteka Bosne i Hercegovine u jedinstveni jugoslovenski biomedicinski informacioni sistem, neophodno je pokloniti dužnu pažnju organizaciji jednog bibliotečko-informacionog centra koji će preuzeti funkciju koordinatora za čitavu Republiku, kako je to predviđeno u Prijedlogu za međurepubličko-pokrajinski projekat za Sistem biomedicinskih naučnih informacija SFRJ (SBMNI). Kada se uzme u obzir sadašnje stanje biomedicinskih biblioteka u Bosni i Hercegovini, Centralna biblioteka Medicinskog fakulteta u Sarajevu je jedini potencijalni koordinator. Ova biblioteka ima bogat bibliotečki fond, koji pokriva sva područja biomedicine — kako iz pretkliničkih tako i iz kliničkih disciplina; korisnici ovog fonda su svi profili medicinskih radnika. Ulogu koordinatora može da preuzme prvenstveno ona biblioteka koja je u mogućnosti da putem korišćenja svog fonda zadovolji osnovne informacione potrebe svih profila korisnika i da putem međubibliotečke saradnje na lokalnom, regionalnom i republičkom nivou obezbijedi zadovoljenje ostalih informacionih potreba.

Kao što je rečeno, Centralna biblioteka Medicinskog fakulteta u Sarajevu u sadašnjem trenutku predstavlja jedinog potencijalnog koordinatora u SBMNI za našu republiku, i to prvenstveno po svom fondu. Međutim, ne i po organizaciji (smještaju, obradi i dr.). Podaci o organizaciji fonda Centralne biblioteke Medicinskog fakulteta u Sarajevu, koji će ovdje biti ukratko izneseni, nisu rezultat sistematski planiranog istraživanja, već su sakupljeni na osnovu stalnih i povremenih kontakata sa bibliotečkim službama. Mada se oni kao takvi ne mogu smatrati potpunim, ipak omogućuju uvid u stanje bibliotečko-informacionog sistema na Medicinskom fakultetu, odnosno u Univerzitetsko-medicinskom centru u Sarajevu. Pored toga, ovi podaci ukazuju i na neophodnost adekvatnije organizacije Centralne biblioteke Medicinskog fakulteta u Sarajevu kako bi se omogućilo potpuno i svrsishodno korišćenje postojećeg dragocjenog fonda, kojim ova biblioteka raspolaže.

Nabavka. Do 1983. godine (zaključno sa 1982) Centralna biblioteka Medicinskog fakulteta u Sarajevu nabavljala je oko 500 stranih časopisa, što se prema internacionalnim standardima smatra minimu-

mom potrebnim za funkcionisanje jedne ovakve informacione službe. U 1982. godini izvršena je pretplata na 485 naslova stranih časopisa, dok zbog nedostatka deviznih sredstava u 1983. godini pretplata nije izvršena ni na jedan strani časopis. (Smatram da je ovdje deplasirano govoriti o posljedicama prekida dotoka naučnih informacija kako za nauku i edukaciju tako i za zdravstvenu zaštitu.) U 1984. godini je situacija nešto povoljnija u odnosu na prethodnu godinu: izvršena je pretplata na 166 naslova stranih časopisa. Nabavka monografija je takođe u toku posljednjih godina oskudna.

Karakteristike nabavne politike u Centralnoj biblioteci Medicinskog fakulteta u Sarajevur, u ostalim bibliotekama UMC-a, kao i u drugim biomedicinskim bibliotekama u našoj republici su sljedeće: nabavka se vrši stihijski; nema koordinacije; nema kriterija za izbor izvora informacija iz pojedinih područja. Nabavljaju se časopisi i monografije koje se ne koriste u dovoljnoj mjeri i čije bi se korištenje moglo pokriti međubibliotečkom pozajmicom. S druge strane, ne nabavljaju se oni izvori koji predstavljaju osnovne izvore informacija za određena područja i čije bi korišćenje opravdalo i nabavku duplikata.

Organizacija fondova (smještaj i obrada). Fond Centralne biblioteke Medicinskog fakulteta u Sarajevu, koja djeluje u okviru UMC-a Sarajevo, razbijen je u oko 30 biblioteka smještenih na institutima i klinikama. Slična je situacija i sa fondovima ostalih većih biblioteka u Bosni i Hercegovini. Činjenica da su fondovi razbijeni na brojne odjeljenjske biblioteke utiče na sve bibliotečko-informacione aktivnosti. Kada se evaluiraju ovi decentralizovani informacioni sistemi u odnosu na postojeće centralizovane sisteme u našoj zemlji i inostranstvu, vidi se da negativne strane decentralizacije daleko prevazilaze njene pozitivne strane. Kao što nema adekvatne nabavne politike i koordinacije nabavke, tako isto nema koordinacije u ostalim bibliotečko-informacionim aktivnostima. Fizičko održavanje fonda gotovo je nemoguće: mnoga godišta časopisa su nepotpuna, praćenje regularnosti dolaska naročitih izvora u mnogim bibliotekama ne postoji, gubici časopisa i knjiga su ogromni. Pristup izvorima informacija, odnosno fondovima u mnogim bibliotekama je ograničen. Većina bibliotečkih službi radi samo u prijepodnevnim satima, što je u odnosu na druge sredine u zemlji i inostranstvu nevjerovatna činjenica. Međubibliotečka saradnja je krajnje manjkava. Obrada fondova — katalogizacija i klasifikacija — isto je tako neadekvatna. Koriste se razni bibliotečko klasifikacioni sistemi; internacionalni standardi se ili ne poštuju uopšte ili se minimalno koriste; broj biblioteka sa predmetnim katalogom je neprihvatljivo mali, dok je, sa druge strane, broj biblioteka u kojima se fond uopšte ne obrađuje neprihvatljivo veliki.

Prostor i oprema. Gotovo sve biblioteke u okviru Medicinskog fakulteta, odnosno UMC-a u Sarajevu, smještene su u neodgovarajućim prostorijama. Pomenutih trideset biblioteka zauzima oko 2500 m^2, što je prostor koji nemaju ni mnoge dobro organizovane i krajnje funkcionalne biblioteke u našoj zemlji. Održavanje ovako razbijenog prostora košta deset puta više nego što bi stajalo održavanje tolikog prostora na jednom ili dva lokaliteta.

Kao što je prostor neadekvatan, tako je isto i oprema neadekvatna, na žalost, gotovo u svim bibliotekama.

Kadrovi. Ekstenzivna analiza osoblja zaposlenog u biomedicinskim bibliotekama Bosne i Hercegovine još nije napravljena. Međutim, postojeći podaci — ma koliko nepotpuni — ukazuju na činjenicu da su ove biblioteke u krajnje nepovoljnoj kadrovskoj situaciji. Npr., u bibliotekama Medicinskog fakulteta, odnosno UMC-a u Sarajevu, trenutno radi oko 18 »bibliotekara« i nepoznat broj raznih profila »zaduženih za biblioteku« — vrlo impozantan broj. Međutim, od toga broja samo je pet bibliotekara koji imaju formalno obrazovanje iz područja bibliotekarstva. Bibliotekari rade potpuno samostalno: svaki u svojoj biblioteci šta zna i umije, koliko hoće, odnosno koliko se od njega traži.

Korišćenje fondova. Ovakva organizacija — ili bolje rečeno antiorganizacija fondova — utiče krajnje nepovoljno na njihovo korišćenje. Mada ima izuzetaka (minimalan broj biblioteka), osnovne karakteristike korišćenja izvora informacija u biomedicinskim bibliotekama su sljedeće: nedostatak definisane posebne politike ili njeno nepoštovanje ukoliko postoji. Bibliotečki fondovi su praktično prepolovljeni jer se posuđeni časopisi i knjige ne vraćaju već zadržavaju na neodređeno vrijeme — često i beskonačno. Izvori informacija — knjige, časopisi i ostalo — ispunjavaju svoju funkciju jedino onda kada cirkuliraju, u suprotnom predstavljaju mrtvi kapital. Ovo je vrlo složen i krajnje opasan problem: njegove su posljedice neadekvatno informisanje pojedinih kategorija korisnika, prvenstveno studenata, mladih zdravstvenih radnika i srednjeg medicinskog kadra. A o posljedicama neinformisanosti ovih kategorija za naučni rad, obrazovanje i zdravstvenu zaštitu deplasirano je ovdje govoriti kao i o prekidu dotoka informacija.

Ukoliko se od postojećeg bibliotečko-informacionog sistema na Medicinskom fakultetu u Sarajevu (razbijenog, neefikasnog i basnoslovno skupog) organizacionim promjenama ustroji efikasan sistem, omogućiće se svrsishodno korišćenje fonda Centralne biblioteke. Organizacione promjene prvenstveno treba izvršiti u smislu obezbjeđivanja adekvatnog prostora, obrade i kadrova. Na taj će način ova biblioteka moći preuzeti ulogu koordinatora u SBMNI, što će dalje omogućiti uključivanje u opšti informacioni sistem u zemlji. Organizacione promjene će omogućiti praćenje i primjenu tehničkih i tehnoloških dostignuća u području informatike (bez čega nema budućnosti bibliotečko-informacione službe; a u sadašnjem trenutku automatizacija u našim biomedicinskim bibliotekama predstavlja potpunu nepoznanicu). Na ovaj način će se omogućiti svim potencijalnim korisnicima ostvarenje prava na informaciju, kao i na dobijanje relevantne informacije, i to korišćenjem postojećih vlastitih fondova i fondova drugih biomedicinskih biblioteka putem međubibliotečke saradnje.